

ทำซ้ำหัวข้อค่ายล้อม	แหล่งสถานที่
ครั้งพรมหอโคโปรดประทาน	ที่ที่
เคยอยู่ร่วมกับเจ้าชาย	ร่วมเด็ก เจ้าชาย
เห็นแต่ที่มีได้	พบน้องครองสวน

งานในหน้าที่ของกรมพระอาลักษณ์ เกี่ยวข้องกับหนังสือราชการสำคัญในราชสำนักอยุธยา เช่น ร่างราชโองการ, หมายรับสั่ง, ตลอดจนชาระพระราชพงศาวดาร กับถวายรายงานเรื่องราวต่างๆ ทางเศรษฐกิจ, การเมือง, สังคม, วัฒนธรรม ทั้งในและนอกราชอาณาจักร อาจเกี่ยวข้องกับภารกิจ บ้างก็ได้ ดังมีคำบอกรเล่าของสุนทรภู่ถึงงานกรมพระอาลักษณ์ อุยในบทพรรรณานิราศภูเขาทองตอนหนึ่งว่า

◎ ถึงหน้าแพแพเห็นเรือที่นั้ง

คิดถึงครั้งก่อนมาติดตาม
เคยหมอบรับกับพระเจ้าในวัย
แล้วลงในเรือที่นั่งแล้วก็ห่อง
เคยทรงแต่งแบบบทพจนารถ
เคยรับราชโองการอ่านฉลอง
จนกรุนลืมแม่น้ำแล่ำคล่อง
มีได้ช่องเดียงซัดหักยา
เคยหมอบใกล้ได้กลิ่นสุคนธ์ตอน
ละเอียงอบรารสื่นชื่นนาสา
ลืมแผ่นดินลืมสุนสุคุนชา
วาสนาเราเก็บลืมเหมือนกลิ่นสุคุนธ์ฯ

วรรณที่ว่า “**เคยรับราชโองการอ่านฉลอง**” เป็นพยานว่าสุนทรภู่ทำหน้าที่เกี่ยวข้องกับหนังสือราชการสำคัญฯ สนองราชโองการในรัชกาลที่ 2

เมื่อเทียบกรมพระอาลักษณ์สมัยกรุงศรีอยุธยา มีในบทพระอัยการตำแหน่งนาพลเรือนซึ่งต่อตำแหน่งเสนาบดีกรมพระอาลักษณ์ว่า “**ออกพระศรีภูริป্রีชา**” ศักดินา 5000 แสดงว่าเป็นตำแหน่ง “**นักประชญ์ราชบัณฑิต**” มีчинสารประเสริฐ เป็นปลัดทูลหลวง มีขุนลิทธิ์โวหาร เป็นปลัดนั่งศาล

สุนทรภู่ เป็นขุนสุนทรโวหาร ในกรมพระอาลักษณ์ ราชสำนักกรรชากาลที่ 2 คือตำแหน่งนักประชญ์ราชบัณฑิต ประจำราชสำนัก

ส่วนกวี ไม่มีตำแหน่งราชการ แต่เป็นความสามารถพิเศษเฉพาะตัว ไม่เกี่ยวกับราชการ และสุนทรภู่ไม่ได้มีอาชีพกวี เพรา กวีไม่ใช่วิชาชีพ อาชีพแท้จริงของสุนทรภู่ คือ รับราชการ เป็นนักประชญ์ราชบัณฑิต แห่งราชสำนักกรรชากาลที่ 2 (เทียบเท่าศาสตราจารย์ หรือ Professor)

ทำซ้ำหัวข้อค่ายล้อม ข้าราชการผู้ใหญ่รับราชการในวังหลวง กับเป็นย่านฟ่อค้านานาชาติ เอาเรื่องมาจอด ขันถ่ายสินค้า มีชาวต่างชาติเข้าออกไปมา ไม่ขาด

บรรยายกาศอย่างนี้สนับสนุนให้สุนทรภู่แลกเปลี่ยนเรียนรู้กับคนต่างภาษา นานาชาติพันธุ์ จนมีวิชาธุรกิจท่าทันโลกและชีวิต จะส่งผลให้แต่ละเรื่องพระอภัยมณี มีตัวละครนานาชาติต่อไปข้างหน้า

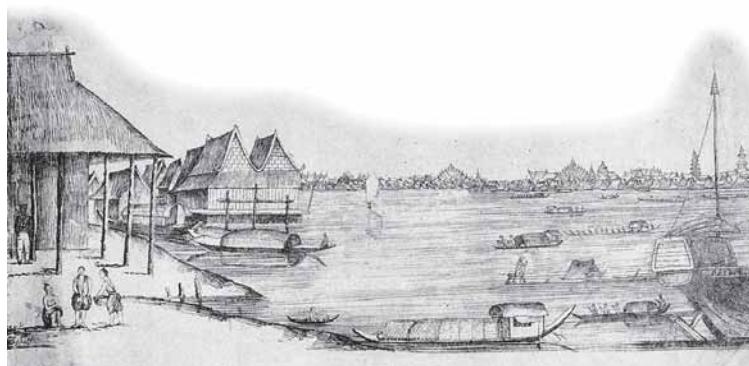
ระบบเศรษฐกิจแบบตลาดอย่างนี้ มีส่วนเสริมให้สุนทรภู่สั่งสมแสวงหาความรู้ และประสบการณ์ “นานาชาติ” อย่างกว้าง ขวางจากชาวต่างชาติ ซึ่งล้วนมี “ล้ำ” ประจำตัวอยู่ทั่วทั่วโลก

ด้วยเหตุดังนี้เอง สุนทรภู่ย่อมล่วงรู้ ความเป็นมาและความเป็นไปของบ้านเมือง ต่างๆ ในโลกขณะนั้น โดยเฉพาะการคุกคาม ล่าเมืองขึ้นของอังกฤษ ที่ตอนนั้นยังอินเดีย และเกาะลังกานานาแล้ว ต่อมาก็ยึดสิงคโปร์ แล้วทำสิ่งกรรมบรรพม่าหมายปืนย่างกุ้ง, แมะตะมะ, ทวาย, มะริด ซึ่งอยู่ใกล้ชิดทาง ทิศตะวันตกของกรุงสยาม ขณะเดียวกัน ก็ส่ง จอห์น ครอว์ฟิร์ด เข้ามาเจรจาเรื่อง ต่างๆ กับราชสำนักรัชกาลที่ 2



(บน) แม่น้ำเจ้าพระยาในบางกอกสะพายรัชกาลที่ 2 คาดโดย ดร. จอห์น ฟินเนย์สัน (George Finlayson) นักธรรมชาติวิทยา ที่เข้ามาสำรวจสยามและเก็บดูนาโนในปี พ.ศ. 2364-2365 (ค.ศ. 1821-1822) ป้ารูบันอยู่ที่ British Library, Oriental and India office Collections, NHD5.WD972.

(ล่าง) แม่น้ำเจ้าพระยาสมัยรัชกาลที่ 3 เมื่อ พ.ศ. 2369 (ค.ศ. 1826) อีกแม่น้ำภาพของ ลอร์ด วินฟอร์ด (Lord Wynford), ป้ารูบันอยู่ที่ British Library, Oriental and India office Collections, Burmese 203



9.

สุนทรภู่

เล่นการเมืองในราชสำนัก เลื่องใส่เจ้าฟ้าเมงกุฎ

ในราชสำนักรัชกาลที่ 2 สุนทรภู่อายุมากกว่ากรมหมื่นเจษฎาบดินทร์หรือรัชกาลที่ 3 โ/orสองศ์ใหญ่ของรัชกาลที่ 2 เพียงปีเดียว ถือเป็นรุ่นราชคราวเดียวกัน

แต่สุนทรภู่มีอายุมากกว่าโ/orสองศ์อื่นของรัชกาลที่ 2 หลายปี คือมากกว่าเจ้าฟ้าเมงกุฎ หรือพระจอมเกล้าฯ 18 ปีมากกว่าเจ้าฟ้าจุฑามณี หรือพระปิ่นเกล้าฯ 22 ปี

เมื่อรับราชการในวังหลวง สุนทรภู่ฝึกไฟเจ้าฟ้าเมงกุฎกับเจ้าฟ้าจุฑามณี เท่ากับฝึกไฟการเมืองในราชสำนักรัชกาลที่ 2 โดยเอียงข้างยกย่อองเจ้าฟ้าเมงกุฎให้ได้รับราชสมบัติสืบจากรัชกาลที่ 2 เท่ากับแสดงตนเป็นปฏิปักษ์ทางการเมืองกับกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์



พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4



นี่เองเป็นต้นเหตุให้มีคำบอกรเล่า
ความขัดแย้งแต่งกลอนหน้าพระที่นั่งอยู่
เนื่องๆ ระหว่างกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์กับ
สุนทรภู่



(บน) พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

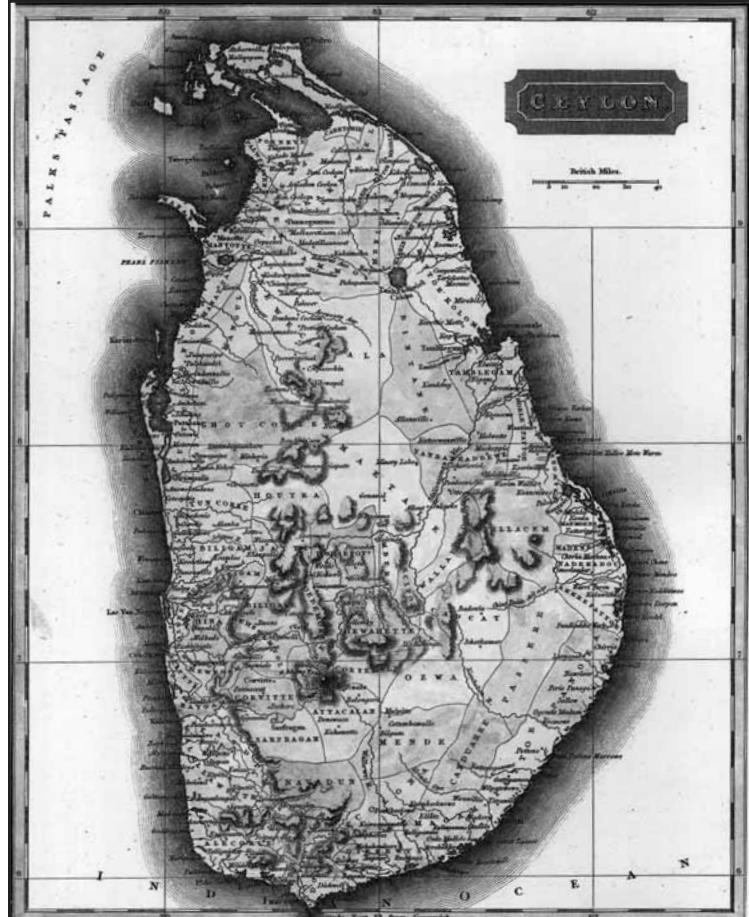
(ล่าง) บัตรพระปรมາกที่ใช้เป็นภาษาอังกฤษของพระบาท
สมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นนามบัตรแสดงความทันสมัย
ที่ทรงใช้เป็นพระองค์แรกในสยาม

10.

ສຸນທຽກ

ໄປລັງກາ ໃນຄະະສມ່ນຖຸດ ສມັຍຮັບກາລທີ 2

ນ່າເຊື່ອວ່າສຸນທຽກເປັນໄວຢາວັຈກຣຄນໍ້າ
ໃນຄະະສມ່ນຖຸດ ທີ່ຮັບກາລທີ 2 ສ່າງໄປລັງກາ
ອອກຈາກກຣູງເທິພາ ເມື່ອປລາຍເດືອນ
ຮັນວາຄມ ພ.ສ. 2357 ໄປຖຶນກາເມື່ອງອນໜູຮາດ
ປຸຮະເມື່ອເດືອນມັງກອນ ພ.ສ. 2358 ຂະນະນັ້ນ
ອັງກຸຫຍືດໄດ້ລັງກາເປັນເມື່ອງຂຶ້ນແລ້ວ
ປະສບກາຮັນຕາວນີ້ທຳໄທສຸນທຽກ
ແຕ່ງເວົ້ອງພຣະອກຍົມນີ້ສມ່ຈິງແລະທັນສມ້ຍ

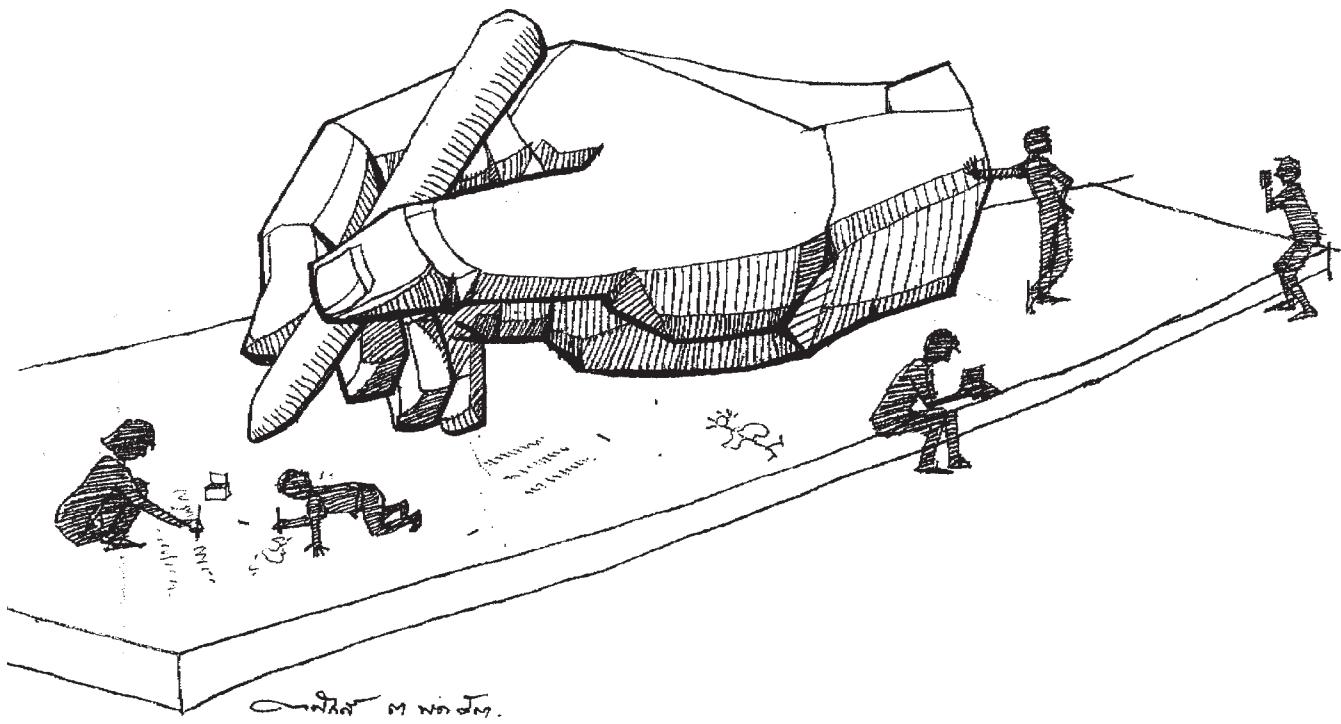


ແຜນທີ່ເມື່ອງລັງກາທີ່ຂາວຍໂປບທໍາໄວ້ (Published 1817, by A. Constable & Co. Edinburgh)



ທຫາຮັນເນື້ອງ
ລັງກາ ຈັດຍາງຍົວປ ຍຸກ
ອັງກຸຫຍືດກຣອງເປັນເມື່ອງ
ຂຶ້ນ ວ່າມສມັຍສຸນທຽກແຕ່ງ
ພຣະອກຍົມນີ້

ບວກ ວັງຄລວງ
ສນັບຮັກາດທີ 3



ອະນຸມ ນົມ

11.

ສູນທຽບງົບວະ “ກາຣມີອງ”

หนีราชภัย “การเมือง”

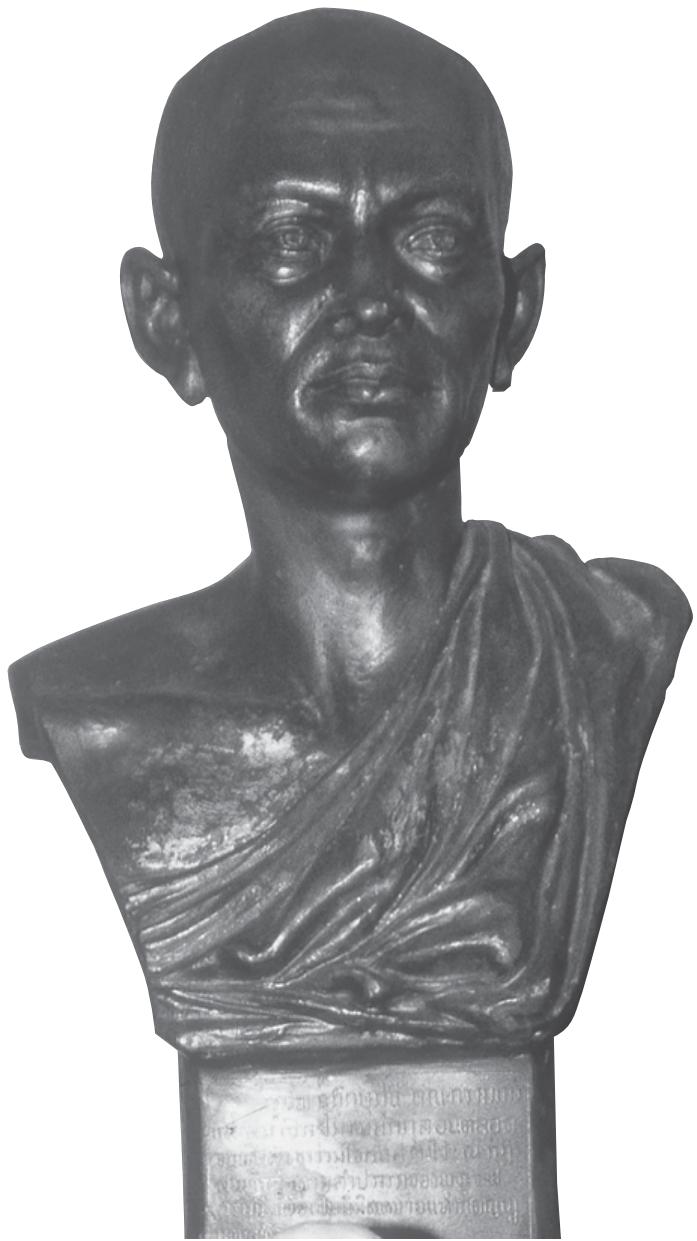
เพราะเล่น “การเมือง”

เกิดความผันผวนในราชสำนักเมื่อ
รัชกาลที่ 2 สรรคต พ.ศ. 2367 ราช
สมบ็ตถูกอยู่กับกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ ได้
เสียราชย์เป็นรัชกาลที่ 3 (ครองราชย์ พ.ศ.
2367-2394)

ສູນທຽບຮ້ອນຕັກລວງລາຊະກັຍ ຕ້ອງອອກ
ບວລເປັນກີກຂຸ່ນເຈົ້າຮາຊະກັຍ ພ.ສ. 2367 ນັບແຕ່
ກຣມໜ່ານເຈົ້າບົດຕິນທີ່ເສວຍຮາຊະສມບັດ
ເປັນຮັບກາລື່ມີ 3

สุนทรภู่เป็นกวีราชสำนัก(รัชกาลที่ 2) เป็น “อาลักษณ์นักเลงทำเพลงยา” และ เป็น “ปัญญาชน” ฝ่ายก้าวหน้าที่ฝึกไฝอยู่ กับเจ้าฟ้ามงกุฎ (พระนามเดิมของรัชกาล ที่ 4) กับเจ้าฟ้าน้อย (พระนามเดิมของ พระปินเกล้าฯ)

เจ้านาย 2 พระองค์ทรงเป็นราชโอรล



รูปปั้นกิษัติสุนทรภู่ในกฎหมายวัดเทพธิดาราม กรุงเทพฯ

ของรัชกาลที่ 2 ที่มีสิทธิชอบธรรมในการสืบราชสมบัติต่อจากสมเด็จพระราชนินดิตา

พ.ศ. 2367 เจ้าฟ้ามงกุฎมีพระชนมายุครบเกณฑ์บรรพชา จึงเลือดีจอกอกรองผนวชตามโบราณราชประเพณี แต่ทรงผนวชได้เพียง 15 วัน ก็เกิดเหตุการณ์ผลัดแผ่นดินเมื่อสมเด็จพระบรมชนกานต์ คือ รัชกาลที่ 2 เสด็จสำรวจตอย่างปักจูบันและอย่างมีปัญหาเคลื่อบแคลง เป็นเหตุสำคัญให้ตัดสินพระทัยทรงผนวชต่อไปอย่างไม่มีกำหนดจนตลอดแผ่นดินรัชกาลที่ 3 นานถึง 27 พรรษา จึงลาผนวชเมื่อ พ.ศ. 2394 เพื่อขึ้นเสวยราชสมบัติตามคำกราบบังคมทูลของกลุ่มนุชนางผู้มีอำนาจในยุคหนึ่ง

สุนทรภู่ออกบัวชเมื่อ พ.ศ. 2367 ขณะนั้นอายุ 38 ปี จึงไม่ใช่บัวชตามประเพณีปกติ แต่เป็นที่รู้กันว่าบัวชการเมืองหนีราชภัย เมื่อรู้ว่ารัชกาลที่ 3 เสวยราชย์(ระหว่าง พ.ศ. 2367-2394) เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งต่างจากที่เคยคาดคะเนว่าราชสมบัติควรตกอยู่กับเจ้าฟ้ามงกุฎที่ตนฝักໄ่เลื่อมใส แล้วถือตนว่าเป็นข้าช่วยไข้มาตลอด

การอุกบัวชของสุนทรภู่จึงไม่ใช่เรื่อง “ถูกกดด” จากตำแหน่งแห่งหนเพราระสมญา “อาลักษณ์ขึ้นมา” ที่มีผู้ตั้งให้ภายหลังอย่างเหลวไหล และไม่ใช่เรื่อง “ส่วนตัว” กรณีแก้กลอนหน้าพระที่นั่งในรัชกาลที่ 2



รูปปั้นกิษณุสุนทรภู่และขอให้ชื่นฯ จัดให้ภายในกุฎิสุนทรภู่วัดเทพธิดาราม (ภาพถ่ายแก่ก่อน พ.ศ. 2543)

แต่ควรเป็นเรื่องความขัดแย้งทาง
ความคิดการเมืองในราชสำนักครั้งนั้น ซึ่ง
เป็นเรื่องสำคัญมาก เป็นเรื่องของขาดบาด
ตาย สุนทรภู่ถึงต้องหนีราชภัยไปบวช

แต่ก็ไม่ได้ร่อนเรือเคหะ เพราะมี “เจ้า
นาย” ชั้นสูงอยู่ดูแลอุปถัมภ์ค้ำจุนไม่ขาด
แคลน



(บน) วัดเทพธิคาราม ที่สุนทรภู่จำพรวรชา (ภาพจาก
กรุงเทพฯ 2489-2539, กรมศิลปากร, 2539)

(ล่าง) กุฎิสุนทรภู่ ในวัดเทพธิคาราม กรุงเทพฯ



12.

สุนทรภู่

ไม่เคยถูกรังแก

จาก รัชกาลที่ 3

รัชกาลที่ 3 ไม่เคยรังแก และไม่ได้รังเกียจสุนทรภู่ ดังจะเห็นว่าเมื่อเสด็จขึ้นครองราชสมบัติได้ราوا 5 ปี จนถึง พ.ศ. 2372 พระราชนานอนัญญาตให้เจ้าฟ้าเล็กๆ 2 พระองค์ คือเจ้าฟ้ากลาง กับ เจ้าฟ้าปิ่ว มอบตัวเป็นศิษย์เรียนวิชา กับภิกษุสุนทรภู่

คราวนี้เองที่สุนทรภู่แต่งเพลงยาว ถวายโกรวาท พาดพิงสำนักในพระกรุณา ของรัชกาลที่ 3 ว่า

เหตุว่าฟ้าพระบาทได้ขาดเสร็ง

โดยสมเด็จพระกาน้ำตามความประسنศ

กฎระเบียบอยู่ในพระทัยปลง

ถวายองค์อนัญญาตเป็นขาดคำ

อีก 10 ปีต่อมา เมื่อ พ.ศ. 2382 พระราชนานอนัญญาตให้พระธิดาให้ภู่องค์



พระบรมรูปพระบาทสมเด็จพระนั่งเก้าฯ รัชกาลที่ 3 ประดิษฐานในปราสาทพระเทพบิวัช วัดพระศรีรัตนศาสดาราม กรุงเทพฯ (ภาพจาก จิตรกรรมและประคิมกรรมแบบตะวันตก ในราชสำนัก เล่ม 1, 2536)

โปรด คือ กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ ทรง อุปถัมภ์อุปถัมภกิษัติสุนทรภู่ให้ไปจำพรรษา อยู่วัดเทพธิดาราม ที่รัชกาลที่ 3 ทรง สร้างประทานพระธิดาองค์นี้

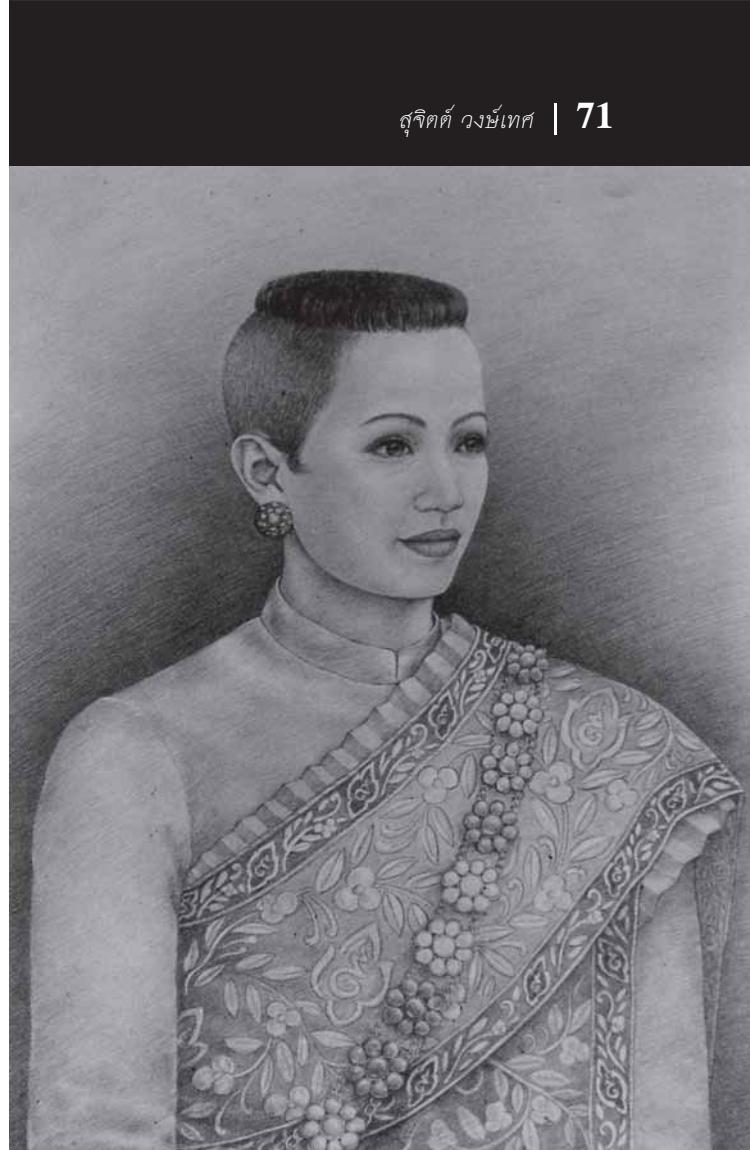
ครั้งนี้เองที่สุนทรภู่แต่งพระอภัยมณี ตามรับสั่งกรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ แล้วมี ผู้นิยมอ่านมากตั้งแต่ครั้งนั้น จนเป็นช่วงที่ พระนางเจ้าวิกตอเรียเป็นราชินีครองอังกฤษ และได้ลังกาเป็นเมืองขึ้นแล้ว เท่ากับเป็น ราชินีครองลังกาด้วย

นอกจากนั้นยังเป็นช่วงเวลาที่สุนทรภู่ เดินทางไปหัวเมืองต่างๆ มีลูกศิษย์และบ่าว ไพรพายเรือให้ทุกครั้ง แล้วกลับมาแต่ง นิราศหalityเรื่องที่วัดเทพธิดาราม รวมทั้ง รำพันพิลับ

สุนทรภู่ล่าสิกขาสีกจากภิกษุที่วัด เทพธิดารามเมื่อ พ.ศ. 2385 ขณะนั้นอายุ 56 ปี รวมเวลาตั้งแต่บวชจนสีกได้ 18 พรรษา

ขณะสุนทรภู่สีก รัชกาลที่ 3 ยังเป็น พระเจ้าแผ่นดินจนสวรรคต เมื่อ พ.ศ. 2394

สุนทรภู่ไปเป็นข้ารับใช้อยู่กับพระ ปั่นเกล้าที่พระราชวังเดิม โดยรัชกาลที่ 3 มิได้ว่ากล่าวใดๆ ยอมเป็นพยานว่ามิได้เคย ทรงรังแก เพียงแต่ไม่โปรดให้รับราชการใน วังหลวงเท่านั้น



พระสาทิสัจกยณ์กรมหมื่นอัปสรสุดาเทพ อยู่ในพระ อุโมงค์วัดเทพธิดาราม ที่ท้ายทรายราชสกุลในรัชกาลที่ 3 ให้ ช่างในสมัยปัจจุบันคาดขึ้นตามจินตนาการ (ภาพจาก ศิลป วัฒนธรรม ปีที่ 31 ฉบับที่ 6 เดือนเมษายน 2553)

13.

ສຸນທຽກ

ເຄຍກິນແຫລ້າກ່ອນບວເຮ

ແຕ່ໄມ່ໃຈ “ອາລັກປະນົມໜ້າເມາ”

ສຸນທຽກເກີດທີ່ວັງໜັງ ເປັນຜູ້ດີບາງກອກ
ເຕີບໂຕຢູ່ວັງໜັງຕັ້ງແຕ່ເກີດ

ຖຶນຍາມຸ 23 ເຂົ້າຮັບຮາຊການວັງໜັງ
ຍາມຸ 38 ບາວໜເປັນພະກິບຊຸມືອີກ 18 ປີ ຖຶນຍາມຸ
56 ກີ່ສຶກຈາກກິບຊຸມ ຄວາມຝ່າຍກິນແຫລ້າມາຍາ
ບ້າງເລື້ອນໜ້ອຍຮາວ 18 ປີ ຮະຫວ່າງຍາມຸ 20-38
ຍັງໄມ້ມີຈານແຕ່ງໜັງສື່ອເປັນຊື້ນເປັນອັນໂດດ
ເດັ່ນອະໄຮນັກ

ແຕ່ໜ່ວຍບວໜເປັນກິບຊຸມ 18 ປີ ໄນໄດ້ແຕະ
ຕ້ອງສຸຮາຍາມາ ສຸນທຽກສ້າງພລງານແຕ່
ໜັງສື່ວරຣັນຄີ່ກວິນພນົຳອັນຍິ່ງໃຫຍ່ຫລາຍ
ເຮືອງ

ເຊື່ອນນິຣາສຸເຂາທອງ, ນິຣາສົມ່ອງເພີ່ງ,
ໂຄລັນນິຣາສຸພຣຣັນ, ເພລງຍາວຄວາຍໂລວາທ,
ກາພຍ໌ພະໃໝ່ສຸຮີຍາ, ຮຳພັນພິລາປ ໄລາ
ສ່ວນຈານມຫາກາພຍ໌ເຮືອງຍິ່ງໃຫຍ່

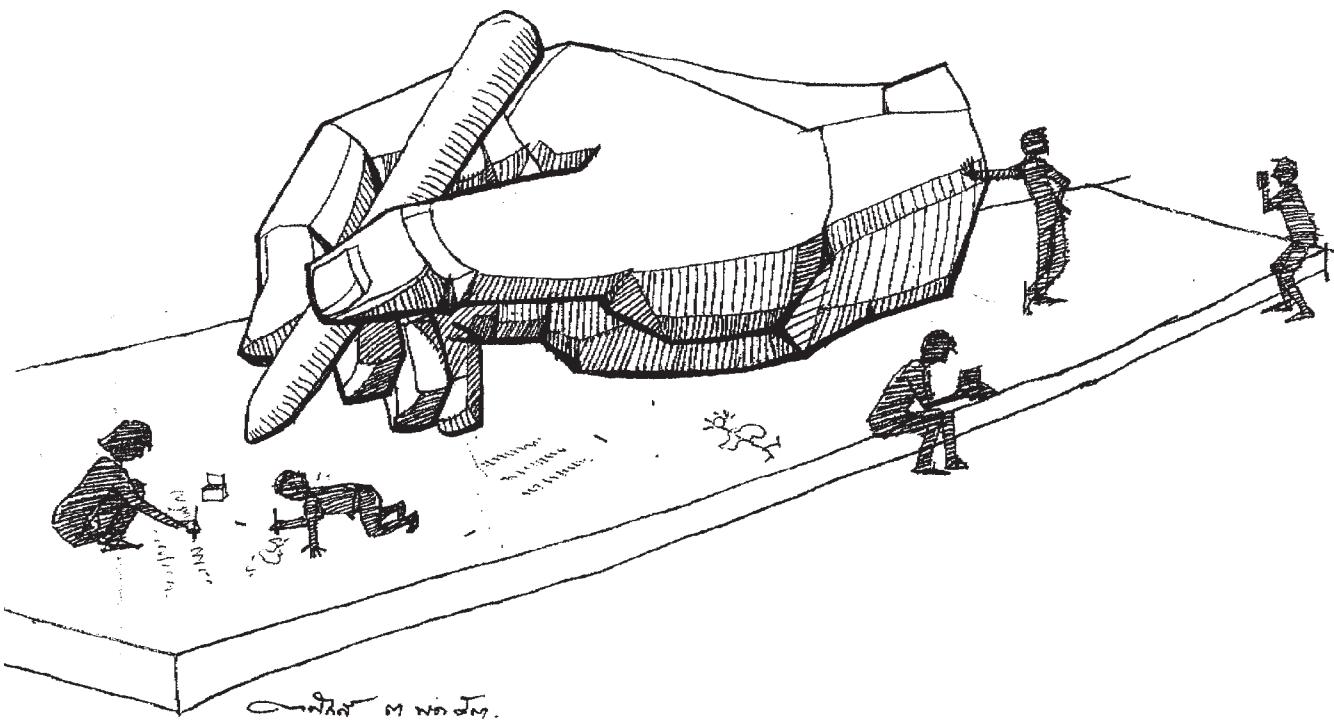
ຮະດັບນານາຈາຕີຄື່ອ ພຣະອກັນມົນ

ຈະນັ້ນ ທີ່ກ່າວກັນວ່າສຸນທຽກເປັນ
ອາລັກປະນົມໜ້າ ແຕ່ແຕ່ງໜັງສື່ອດີ ຈຶ່ງໄມ້ຕຽນ
ກັບຄວາມເປັນຈິງ

ເພຣະຄ້າຂີ່ເມາຈິງອໍາງນັ້ນກີ່ແຕ່ງ
ໜັງສື່ອດີໄໝໄດ້ ປຶ້ງແຕ່ງໄດ້ກີ່ໄມ້ມາກເທົ່າທີ່ມີຢູ່
ແລ້ວຍັງມີຕັນຈັບຫາຍໄປ ອາໄມພບອີກໄມ້ນ້ອຍ

ຍ່ອມເປັນພຍານໃນຕັ້ງເວົງວ່າສຸນທຽກ
ໄມ້ມີເວລາອ່າງອື່ນ ນອກຈາກແຕ່ງໜັງສື່ອ ແລະ
ຄືກ່ານຄັນຄວາແລກເປັນເລື່ອຍ່າຍນິ້ງ ຈົນມີວິຊາຮູ້
ເທົ່າທັນໂລກແລະໜີວິດ

ตาย วังน้ำ/วังเดิม
สมัยราชกาลที่ 4



14.

สุนทรภู่

ตายในบ้านสวน

ทำศพในวัดย่านคลองมอญ

สุนทรภู่ ลาสิกขา เมื่อ พ.ศ. 2385

พ.ศ. 2385-2398 (อายุ 56-69) อายุ
ในช่วงปลายแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระ<sup>จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 (ครองราชย์
ระหว่าง พ.ศ. 2394-2411)</sup>

เมื่อสึกแล้วสุนทรภู่ได้ไปอยู่กับ
พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่
พระราชวังเดิม (ขณะนั้นดำรงพระยศเป็น
สมเด็จเจ้าฟ้ากรมขุนอิศเรศรังสรรค์ แต่
เรียกกันเป็นสามัญว่า “เจ้าฟ้าน้อย”)

เมื่อรัชกาลที่ 4 เสด็จฯ ทรงบดี “เจ้า
ฟ้าน้อย” ได้รับบรรดาภิเษก ได้ทรง
แต่งตั้งให้สุนทรภู่เป็นพระสุนทรโวหาร
อาลักษณ์ ในกรมพระราชวังบวรฯ เข้าใจ
ว่าได้แต่งเรื่องสวัสดิรักษาและเสภาเรื่อง
พระราชพงศาวดาร



พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉลองพระองค์ศุภ^{ทหารแบบคหบดี} ผู้ทรงอุปการะสุนทรภู่จนถึงมั่นปลายทัยสุค^{ของชีวิต} (ภาพถ่ายเส้นจาก *Narrative of a Residence in Siam* เขียนโดย Frederick Arthur Neale)

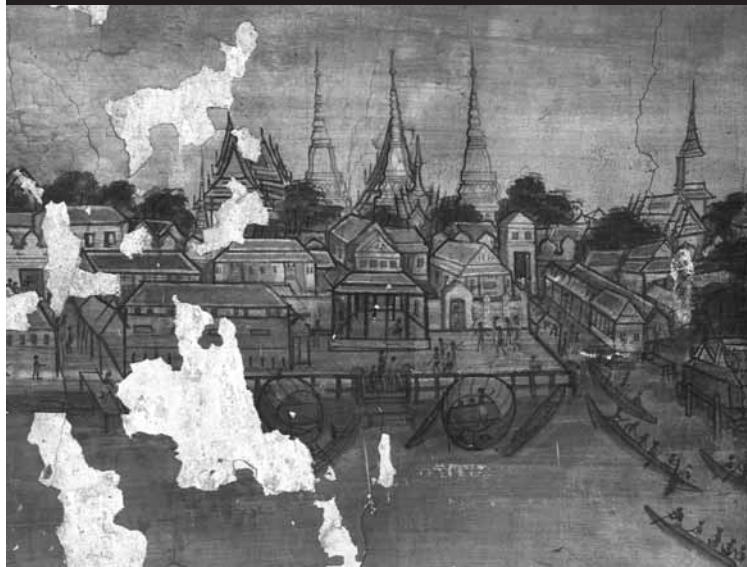
สุนทรภู่ถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ. 2398 อายุ 69 ปี มีผู้จำได้ว่าวัดแก่กรรมที่บ้านสวนบางระมาดในคลองบางกอกน้อย [ประวัติพระสุนทรโวหาร(ภู่) โดย พระยาปริยัติธรรมราดา(แพ ตาละลักษมณ์) รวมรวม พ.ศ. 2456] แล้วทำศพที่วัดชินโนรสฯ ริมคลองมอญ ถนนบุรี



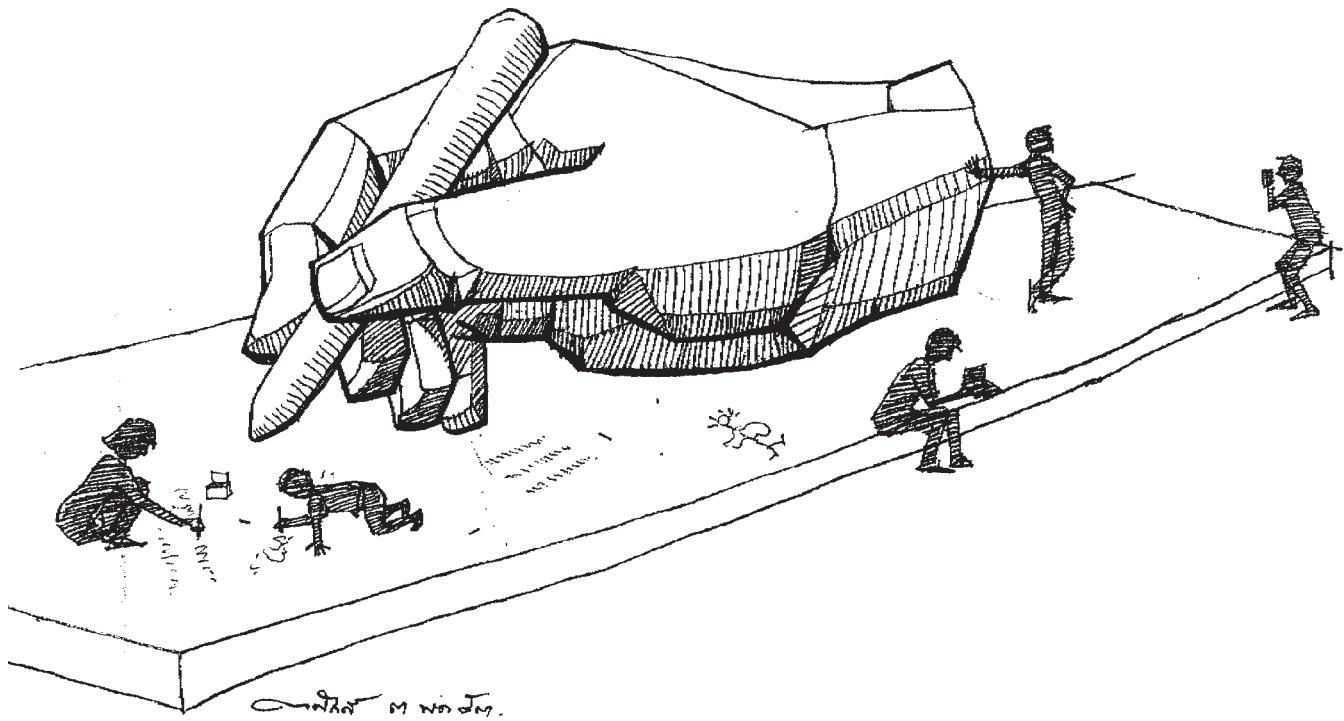
คลองบางระมาด ที่สุนทรภู่ปอยบ้านสวนวินวัตเตไร
(บน) ปั้นปลายชีวิตของสุนทรภู่ได้ไปชื้อที่อยู่ในสวนวินวัตเตไร ดำเนินบางระมาด

(ล่าง) มีคำบอกเล่าว่า พิธีศพสุนทรภู่ทำที่วัดชินโนรส ริมคลองมอญ ฝั่งถนนบุรี เป็นวัดที่กราโนสมเด็จพระปรมานุชิทธิโนรส (รักโโพธิ) ทรงสร้าง

จิตกรรมภาพนังโน๊ตวัดชินโนรสฯ ริมคลองมอญ ฝั่งถนนบุรี ที่พยายามจำลอง “ความจริง” จากแม่น้ำเจ้าพระยา แล้วแต่หันวัดพระเชตุพนฯ ริมฝั่งแม่น้ำ



พระอภัยมนี
วรรณคดีการเมือง
make love, not war ต่อต้านการต่อเมืองชั่ว



15.

พระอภัยมณี

วัสรณคดีการเมือง ต่อต้านการล่าเมืองขึ้น

พระอภัยมณีเป็นวัสรณคดีการเมืองต่อต้านสังคมล่าเมืองขึ้น แต่ใช้กลวิธีแต่งเป็นนิทานกลอนเคลือบไว้อย่างสนิท จนคนอ่านไม่ทันคิดหรือคิดไม่ทัน

สุนทรภู่ไม่ได้เขียนบอกว่าลงมือแต่งพระอภัยมณีเมื่อไร แต่นกวรรณคดีรุ่นก่อนๆ เห็นพ้องต้องกันว่าจะเริ่มแต่งตอนเป็นภิกขุจำพรรษาอยู่วัดเทพธิดาราม ราช พ.ศ. 2376 ในแผ่นดินรัชกาลที่ 3 ขณะนั้นสุนทรภู่มีอายุราว 47 ปี

ก่อนหน้าสุนทรภู่แต่งพระอภัยมณี อังกฤษลั่งกองทัพยึดเมืองหงสาวดี เมื่อ พ.ศ. 2368 พม่ายอมสงบศึก เสียดินแดนด้านยะไข่ลงมาถึงดินแดนตอนล่างด้านตะวันครึ่งหนึด ปัจจุบันถ้าเทียบดินแดนไทยก็ตั้งแต่ราوا จ. ตาก ลงไปถึง จ. ระนอง

อังกฤษยึดครองอินเดียตั้งแต่ยุคกรุงศรีอยุธยา และยึดครองลังกาเป็นอาณาจิคติ ตั้งแต่ พ.ศ. 2338 ในแผ่นดินรัชกาลที่ 1 ขณะนั้นสุนทรภู่อายุ 9 ขวบ

พุทธิกรรมล่าเมืองขึ้นของอังกฤษ ด้วยการสังคมร้ายผลาญอย่างรุนแรง ยอมเป็นที่รับรู้ในหมู่คนชั้นนำของกรุงสยาม ตั้งแต่แรกสถาปนากรุงรัตนโกสินทร์ จนถึงแผ่นดินรัชกาลที่ 3

สุนทรภู่ซึ่งเป็นประษฐราชลำนักในรัชกาลที่ 2 มาก่อน ยอมรู้อยู่แก่ใจ เเลยจินตนาการสร้างเป็นนิทานกลอนขึ้นมาชื่อพระอภัยมณี ใช้ปเป็นสัญลักษณ์ของสติปัญญาวิชาความรู้ให้แก่ปัญหาด้วยปัญญาและสันติภาพ

อังกฤษขยายอิทธิพลเข้าแหลมลายตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 1 เริ่มด้วยขอเช่าเกาะหมาก(ปีนัง) และพยายามขยายไปที่อื่นๆ ล้วนเป็นอันตรายต่อกรุงสยาม

รัชกาลที่ 2 ทรงฟื้นฟูเมืองถลาง จนทวีความสำคัญขึ้นเป็นเมืองภูเก็ต

บรรยายการค้ากำการเมืองเหล่านี้ มิได้รอดพ้นความรับรู้ของสุนทรภู่ จึงสร้างนิยายนานาชาติเรื่องพระอภัยมณีขึ้นมา โดยใช้ทะเลอันดามันและมหาสมุทรอินเดียเป็นฉากให้สมจริง

16.

พระอภัยมณี

ใช้จากทางเลือนดามัน

อ่าวเบงกอล

พระอภัยมณี มีจากหลักอยู่ที่ทะเลอันดามัน หรือ “ทะเลหน้านอก” อ่าวเบงกอล มหาสมุทรอินเดีย (มีรายละเอียดอยู่ในหนังสือ ภูมิศาสตร์สุนทรภู่ ของกาญจนากพันธุ์ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2490)

จากพระอภัยมณี ไม่ใช้อ่าวไทยหรือ “ทะเลหน้าใน” ฝั่งทะเลตะวันออกແຕบฯ. ระยะดอง ตามที่เคยเขียนถือกันมานาน

สุนทรภู่เขียนบอกไว้ในพระอภัยมณี ว่าศูนย์กลางของเหตุการณ์ต่างๆเกิดขึ้นบริเวณชื่อ “นาควารินทร์” ในทะเลอันดามัน

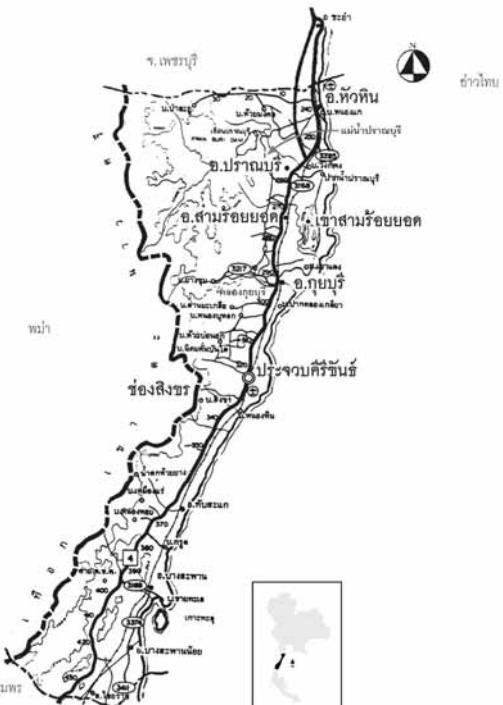
แต่ตอนต้นเรื่องสุนทรภู่ก็บอกเบาะและชื่อนี้วัด้วย

พระอภัยมณี เปิดเรื่องด้วยกล่าวถึงท้าวสุทัศน์ ครองกรุงรัตนฯ มีอิอร์ส 2 องค์คือ อภัยมณี กับ ศรีสุวรรณ มีกลองบท



A MODERN SKETCH MAP OF THE MERGUI AREA

ช่องสิงขรา ในแผนที่แสดงเส้นทางระหว่างอ่าวเบงกอล เมืองมะริค (Mergui) ฝ่ายซ้ายสิงขรา ถึงอ่าวไทย เมืองประจวบศรีรัชน์ มีเส้นทางรถไฟสาย (ภาคจาก Siam White โดย Maurice Collis, 1935 (2478))



แรกดังนี้

◎ แต่ปางหลังยังมีกรุงศัตรีฯ
สมมุติวิ่งศักรองนามท้าสุทัคค์
ผ่านสมบัติรัตนนามชานี

สุทัคค์ แปลว่า พระอินทร์, รัตนฯ แปลว่า แก้ว ล้วนเป็นสัญลักษณ์ของ กรุงรัตนโกสินทร์ คือ กรุงเทพมหานครอมรรัตนโกสินทร์ เป็นเมืองสรรค์ของพระอินทร์ มีแก้วสีเขียว

เมื่อท้าสุทัคค์ขึ้นไล่พระอภัยมณีกับศรีสุวรรณออกจากเมือง เพราะโกรธที่ไปเรียนวิชาเปาปีและระบีกระบอง ส่องฟันของเลยพา กันเดินทางจากกรุงรัตนานาหาร เดือนเศษไปทางซ่องสิงขร (จ. ประจวบคีรีขันธ์) ออกไปทางทะเลอันดามัน มีร่องรอยอยู่ในกลอน ดังนี้

แต่เดินทางกลางเดือนได้เดือนเศษ

ออกพื้นเขตเขาไม้ไพรสิงขร
ถึงเนินทรายชายทะเลโลกร
ในสากคลื่นลั่นสนั่นดัง

สิงขร หมายถึงช่องสิงขร เป็นช่องระหว่างชุนเข้าต้นนาครีที่ใช้เป็นเส้นทางคมนาคมไปมาได้ ระหว่างเขตแดนไทยกับพม่า

เขตไทย เป็น จ. ประจวบคีรีขันธ์ ริม

ฝั่งอ่าวไทย ทะเลจีนมหาสมุทรแปซิฟิก

เขตพม่า เป็นเมืองมะวิด (Mergui) อ่าวเบงกอล ทะเลอันดามัน มหาสมุทรอินเดีย บรรพชน “คนไทย” ใช้ช่องสิงขร เป็นเส้นทางคมนาคมจากอ่าวไทยไปอ่าวเบงกอล อย่างน้อยราوا 2,000 ปีมาแล้ว มีพยานหลักฐานโบราณคดียืนยันกระจัดกระจายอยู่บริเวณดังแต่หัวทิน, ปราณบุรี, สามร้อยยอด, ทุ่งใหญ่ฯ

ช่องสิงขร นอกจากเป็นเส้นทางพระอภัยมณีเดินดงแล้ว ยังพบนางผีเสื้อ(สมุทร) ที่ชายทะเล ยังเป็นเส้นทางม้าสีหมอกของชุมชนเดียว

กลอนเสภาเรื่องชุนช้างชุนแ昏 แต่งให้ม้าสีหมอกเป็นม้าเทศ(อาหารบ) ลงเรือจากเมืองเทศมาขึ้นฝั่งที่เมืองมะวิด และต้อนผู้นำม้าเทศผ่านช่องสิงขรไปกุย, ปราณ, ชะอำ เลี้ยงไว้ที่เมืองเพชรบุรี มีกลอนเสภาว่า

มาถึงสิงขรผ่อนพักหยุด

ปล่อยม้าอุตสุดให้กินหญ้า

กรรมการกุญปารามส่งเมืองมา

ผ่านชะอำมาถึงท่าเพชรบุรี

ช่องสิงขรอยู่ในทิวเขาต้นนาครีที่พาดผ่านจากทางทิศเหนือลงไปทางทิศใต้ ถึงพื้นที่ทิศตะวันตกของ จ. ประจวบคีรีขันธ์

ตรงที่ชายฝั่งทะเลอ่าวไทยด้านตะวันออกของ จ. ประจวบคีรีขันธ์ เวลาลึกเข้ามา ทำให้แผ่นดินระห่ำว่าชายฝั่งทะเลอ่าวไทยกับทิวเขาตะนาوارศรีช่วงตรงนั้นคับแคบคอดกิ่ว หรือเป็น “คอกอด” จนได้ชื่อว่าเป็นบริเวณแคบที่สุดของประเทศไทย กว้างเพียง 10.96 กม. (อยู่ ต. ห้วยทราย อ. เมือง จ. ประจวบคีรีขันธ์)

หลักฐานยืนยันว่า พระอภัยมณีมีฉากหลังอยู่ที่ทะเลอันดามันในอ่าวเบงกอล ยังมีตอน “سانุคิษย์” พระอภัยมณีที่มาช่วยรบป้องกันเมืองพลีก

สุนทรภู่กำหนดให้เก้าะแก้วพิสดาร เป็นสถานชุมนุมพวกรือแตก เมื่อพระอภัยมณีมีอันเป็นไปต้องอาศัยอยู่เก้าะเมื่อเรือแตก จึงมี “سانุคิษย์” เป็นชาวหลายภาษานานาชาติ

ครั้นหมดเคราะห์ที่ได้ครองเมืองพลีก พระอภัยมณีก็ต้องปูนบำเหน็จคิษย์สำนักเก้าะแก้วพิสดารมาด้วยกัน

เสร็จแล้วพวกร “سانุคิษย์” ก็แยกย้ายกันไปบ้านเมืองของตนดังนี้

พวกริบันแน่แผนที่ตะวันออก
ออกเส้นนอกแหลมเรียวเลี้ยวเฉลียง
ไปถึงตึ้งกันจวุนตัวเชียง
เข้าลัดเลียงอ้ายมุยแล่นอุยมา

ช้างพวกรแยกแยกเขื่องเข้าเมืองเทศ
อรุณเขตคุ้งสุพรรณบดหนา
ไปปะหังปังกะเราะกะชา
มะละกากระเลหังตั้งกะนู
วิลันตามาแหลมโล้บ้านชาม
เข้าคุ้งคลานแหลมเงาะกะราฐ
อัดแจ้งตามช้มหน้มลาย
พวกลูวนอยู่เวียดนามกีชามไป
ช้างพวกรพาหมลซั่มไปเมืองสาวก
เวลาลีว่าทุ่โลงโน้มวิสัย
กบิลพัสดุ์โรมพัฒน์อัดอัดไป
เมืองอภัยสาวลีเป็นที่พราหมณ์
ช้างพวกรไทยได้ล้มกีและรื้
เข้ากรุงครืออยุธยาภาษาสยาม
พม่ามอญย้อนเข้าอ่าวพุกาม
ผรังชัมฟากเข้าอ่าวเสียรرمัน
ที่บ่างเหลาเก็เข้าอ่าววิลาส
เมืองมะราดมะราตามะรามสารรค
ชัมเกาะเขามาลิกปัตตัน
หาพงศ์พันธุ์พวกรหองพื้นห้องตัว
ทั้งหมดนี้ลํะห้อน “ความรู้” ของสุนทรภู่ว่ามีกว้างไกลไปถึงนานาชาติจริง การพิจารณาเรื่องฉากใน “นิยาย” เรื่องพระอภัยมณี ไม่อาจจับตัววางตาย แต่นอนให้ตรงใจสุนทรภู่ได้ทั้งหมด เพราะ “นิยาย” ก็คือ “นิยาย” ที่ใช้ทั้งสถานที่จริง

เป็นฉากกีดี้ และใช้จินตนาการที่สร้างขึ้น
เองโดยไม่จำเป็นต้องมีอยู่จริงในโลกเป็นฉาก
กีดี้

สุนทรภู่มีความรู้ภูมิศาสตร์ทั่วเล
อันดามัน, อ่าวเบงกอล, ฯลฯ อย่างแท้จริง
มีหลักฐานตรงๆ อยู่ในรำพันพิลาป(แต่ง
เมื่อ พ.ศ. 2385 ขณะเป็นกิตกชุอยู่ในวัดเทพ
ธิดาราม กรุงเทพฯ) กล่าวถึงตัวเอง “ฝืน” ว่า
“จริงจะนะจะไบอุ้มเนื้อนุ่มน่วม ลงนั่งร่วม
เรือกลพยนต์พยอง” ไปเที่ยวใกล้ถึงห้องพระเล
และบ้านเมืองແນບอ่าวเบงกอลในมหาสมุทร
อินเดีย ที่ศึกษาหา “ความรู้” ด้วยตนเอง
จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆ ในยุคหนึ่น เช่น หนังสือ
เก่า และชาวต่างชาติ ฯลฯ ดังมี “รำพัน
พิลาป” ถึงสถานที่อันมีจริงในยุคหนึ่นไว้ดังนี้

① ไปเกาะชวา (ในอินโดเนีย) ไป
เมืองมะละกา (ในมาเลเซีย) ที่เพิ่งตกเป็น
ของผู้รั่งอย่างสยามลั้นตาและอังกฤษ แต่ไม่เคย
ไปจริง จึงเข้าใจว่าเป็นเกาะ

แล้วจะชวนน้ำลล่องตรอกองอุ่น

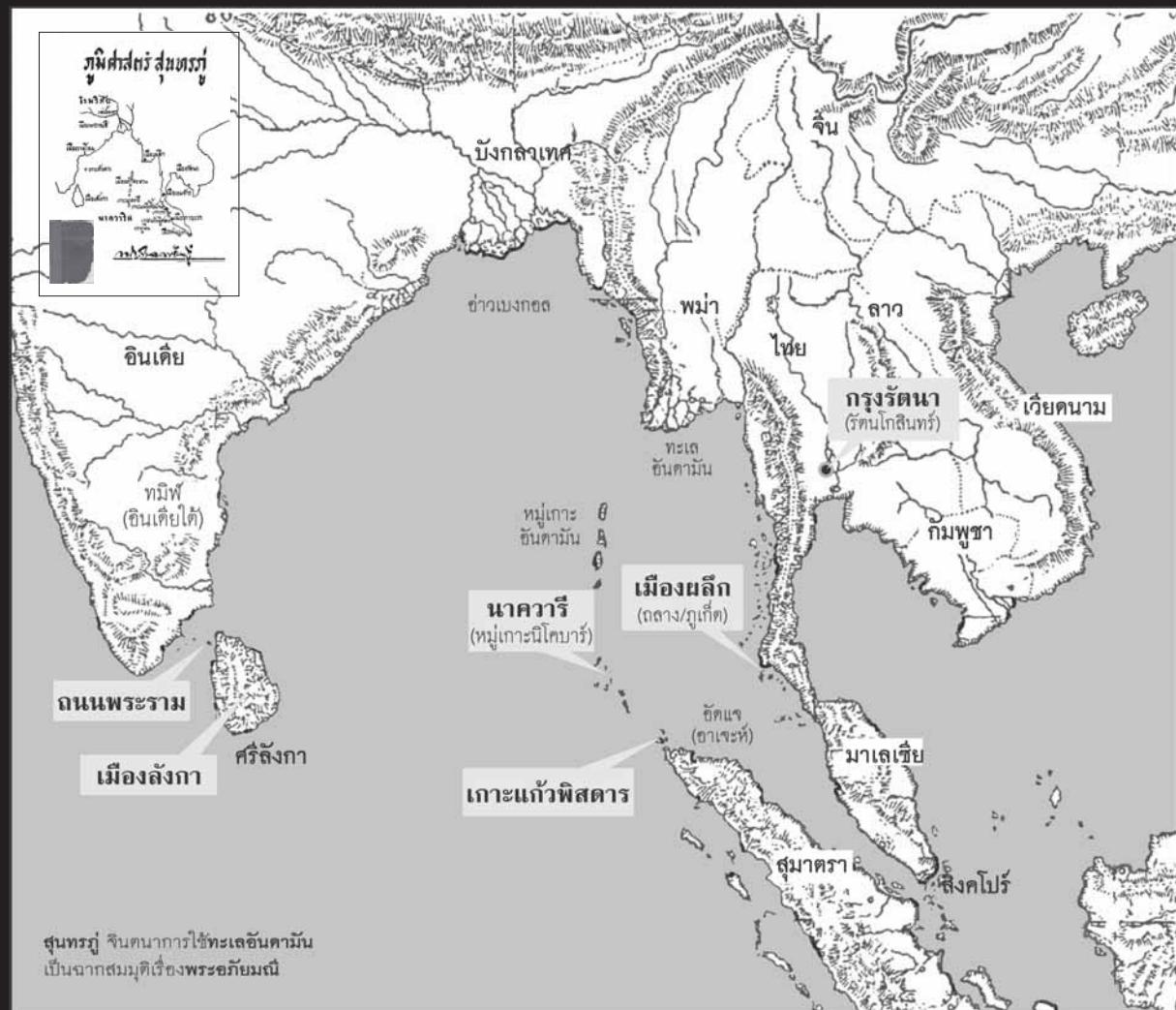
ให้ชุมแพลินเนินนมยูนมยะหารา
ไปเกาะที่อิเหนาชวาชวา
วงศือสัญแಡหวาน่าหัวเราะ

จมูกโต่งโง้งุ้มทั้งหนุ่มสาว
ไม่เหลือกกล่าวราเวรื่องหยังหึ่งเจาะ
ไม่เพริศพริ้งหยังชายคล้ายคล้ายเราจะ
ไม่มีเหมะหมัดดดไม่ดงดวง
ไม่แหงอนอ้อนแ้อนแขชนไม่อ่อน
ไม่เหมือนสมรสเสมอกภาษาสยาม
รูปเก็บงามนานกีเพราะเสนาะนาม
จะพาช้านเขาละมาหากาลากา
เดิมของแขกแตกฝรั่งไปตั้งตึก
แลพลีกครึ่กครึ่งชายเป็นพา
เมื่อครั้งนั้นเป็นหยอุ้มวียะดา
ชั้นลัตว์มัจฉาในสากา

② ท่องทะเลแบบมะละกา

แม้นเหวม่อนหมายสายสุดใจไปด้วยพี่
จะช่วยชี้ชัมพลลึงเหลาสิงชาร
ประคงเดียงเอียงเอกสารกนกน่อน
ร้องละครอิเหนาเข้ามาลากา
แล้วจะใช้ใบปากอกรจากฟิ่ง
ไปชุมมะมะเกะวังกัลปั่งท้า
เกิดในน้ำดำเนินลังศิลิ
เหวม่อนรุกช้าชื่นลังลังหว่างคิวิน

③ ไปอินเดียແນບ“เมืองสุหارد”
หมายถึงเมืองสุราษฎร์ปากแม่น้ำตาปี (Tapi)
อยู่เมืองบอมเบย์ (จ. สุราษฎร์ธานีและ
แม่น้ำตาปี เอาชื่อมาจากเมืองนี้) ที่อังกฤษ
ยึดครองเป็นเมืองท่ามีตึกрамแบบยุโรป



สุนทรภู่ จินดาการใช้ภาษาอันดามัน เป็นจากสมุติเรื่องพระภัยมณี

พระเลิศนันดามัน แผนที่แสดงจากและข้านเมืองต่างๆ ใน
พระภัยมณีอยู่ทางพระเลิศนันดามันบูรบุรุ่งใหญ่จากข้อเสนอของ
“กาญจนพันธุ์” (กุนวิจิวนารา) เป็นท่านแรก ดังแต่ พ.ศ.
2490

แล้วจะใช้ใบไปอุเมืองสุหรัด
ท่าคลื่นชั่ดชี้งวนชลสาย
ตั้งตีกรรมตามต่อแขกหนี่งชาบ
แต้มผ้าลายคลาสิพวากิพิมพ์
พื้นเมืองทองท้องช้ำย่ามมาหาด
ฉกวิลาคลายลำลองเขียนทองเงิน
ท่าอยู่ดูพิลึกล้วนตีกัน
เรียบเรียงริมฝั่งสมุทรและสุดตา

(4) ไป “มังกล่า” หมายถึงเบงกอล
(Bengal) ในอินเดียตะวันออก ชาวสยาม
เรียก “แขกบังคล่า” คือบังกัลกาเทศ แต่ใน
ที่นี่น่าจะหมายถึงกัลกัตตา?

จะตามใจให้เพลินเจริญเนตร
ชนประนักษพราหมณ์แขกแปลกภาษา
ได้แล้วมีสรวงชวนให้ใบลีลา
ไปมังกล่าฝ่าหนรั้งระวังตะเวน
กำปั้นไฟให้ญี่น้อยกอกโดยเที่ยว
ตกลบลีข์瓦แล้วตั้งจึงเกอน
ถ้วนเดือนหนึ่งจึงจะผัดพวงหัศเกน
เรียนตระเวนไปมาทั้งดาวี
เมืองมังกล่าฝ่าหนรั้งอู่ทั้งแขก
พวงจักแทรกแปลกหน้าทำภาร
แลพิลึกตีกรรมงามงามดี
ตีกเครชฐ์มีกรรพ์ประดับประดา

ดูหวานแหวนกัวกระหนกกระจากระจ่าง
ประดุษหน้าต่างติดเครื่องรอบเมืองฝ่า
ล้วนขายเพชรเจ็ดสีมีราก
วางแผนหน้าตีกวันใจงานราย
แล้วตัวไปไม่นั่งระวังของ
คนซื้อรังเรียกหาจึงมาขาย
ด้วยไม่มีตัวใบอนุญาตไม่ขอขาย
พังหนี่งชาบเข้าค่าเช่าสำราญ
.....

บ้านตลาดคาดเลียนเตียนตะล่อง
ถึงของหลงลืมไว้ก็ไม่หาย
ไปปชณเล่นเข่นลันว่าประสาสบายน
บ้านเมืองรายหลายประเทศต่างเพคพันธุ์

(5) ไปลังกาของชาวลิงหล

จะพาไปให้สร้างทางกุศล
ชั้นลิงหลกเห็นจะได้ไปสวรรค์
ให้วังดีอีท่ำทำเลเวหุวน
พระรากขัญอันเป็นอั่งชาลิงคุตุร์

(6) ไป “สะดีอสมุทร” เป็นสถานที่
สำคัญที่สุนทรภู่ “ฝัน” จะพาเดินทางไปท่อง
เที่ยว ซึ่งน่าจะอยู่กลางทะเลอันดามัน แถบ
หมู่เกาะนิโคบาร์หรือใต้ลงไป

ออกลีกชี้ช่องชื่อสะต้อสมุทราย
เห็นน้ำสุดซึ้งฟูนตั้งกฎมิมา
ดูพลุ่งพลุ่งรุ้งวงห่วงคงคาน
สุดนาวาเวียนวนไม่พันไป
เรือสูกค้าวัวเผาไม่ฉิดเฉิด
แล่นก้าวเสียดคลีดลำตามน้ำไหล
และจะเลกตราบบ้างมาไป
เห็นไรไรรั้วริบเท่านั้นวีอ
แม่พราญน้ำทำฤทธิ์นิมิตรปุ
สว่างบูบวงแตงตั้งแสงกระสือ
ต้องสุมไฟไประโคมให้โถมชือ
พัดกระพือเพาหนังแก้วรังความ
แต่ตัวพื้นเมืองขายากพรายผุด
เศกเพลิงชุดเช่นกับไฟประลัยผลอย
ทึ้งพราญน้ำทำลายอดวยปราบ
มีให้พานพักตร์น้องอย่าหมองมัว

“ความรู้” เหล่านี้สุนทรภู่น่าจะได้จาก “ประสบการณ์” นอกระบบ ดีอสัสนหนา หาความรู้จากบรรดาประชาชนติพนธ์ต่างๆ และกระแสสื่อที่เข้ามาค้าขายกับกรุงสยาม ในสมัยรัชกาลที่ 2 และรัชกาลที่ 3 รวมทั้ง จากเอกสารต่างๆ

ที่สำคัญอย่างหนึ่งคือสภาพแวดล้อม ทางเศรษฐกิจและสังคมสมัยต้นรัตนโกสินทร์ ที่มีลักษณะเศรษฐกิจเพื่อ “ตลาด” ทำให้ สุนทรภู่เป็น “กรະภูมพี” ที่มีโลกกว้างขวาง กว่าขุคก่อนๆ (ดังอาจารย์นิธิ เอียวศรีวงศ์

อธิบายไว้ในหนังสือ **ปากไก่และใบเรือ พิมพ์ครั้งแรก พ.ศ. 2527)**

บรรยายกาศของการแสวงหา “ความรู้” ที่กว้างขวางย่อมมีอยู่จริง เพราะอย่างน้อยที่สุดก็มีหนังสืออีก 2 เล่ม ที่แสดงให้เห็น โลกทัศน์ที่เปลี่ยนแปลงไปจากยุคก่อนๆ คือเรื่อง “นางนพมาศ” พระราชนิพนธ์ของ รัชกาลที่ 3 และ “แสดงกิจจานุกิจ” ของ เจ้าพระยาทิพกรวงศ์ (ข้า บุนนาค)

17.

นาควารินทร์สินธุสมุทร คือ หมู่เกาะนิโคบาร์ ศูนย์กลางของพระอภัยมณี

สุนทรภู่ได้ชื่อทะเล “นาควารินทร์สินธุสมุทร” มาจากชื่อนาควารี(หรือนิโคบาร์) ในสมุดภาพไตรภูมิ แล้วสมมุติให้ทะเลนาควารินทร์นี้กว้างไกลมหาศาล หมายถึง ทะเลอันدامัน-อ่าวเบงกอล-และมหาสมุทร อินเดียทั้งหมดก็ได้

สุนทรภู่สร้างเรื่องให้เรือแตกบริเวณ “นาควารินทร์” เมื่อหัวสิลราชเจ้าเมือง ผลึก พาลูกสาวชื่อสุวรรณมาลีไปเที่ยว ทะเลแล้วถูกพายุ

“ถึงเจ็ดวันเจ็ดคืนเป็นคืนลึกลับ เรือที่ นั่งชัดไปไก่นักหนา จนพ้นแแดนแผ่นดินลิ้น สายตา ไม่รู้ว่าจะไปหนตำแหน่งใด”

จึงตั้งพิธี เช่นปูเจ้าตามทางว่าอยู่ที่ไหน? ปูเจ้าบอก(ตอนมาๆ) ว่า

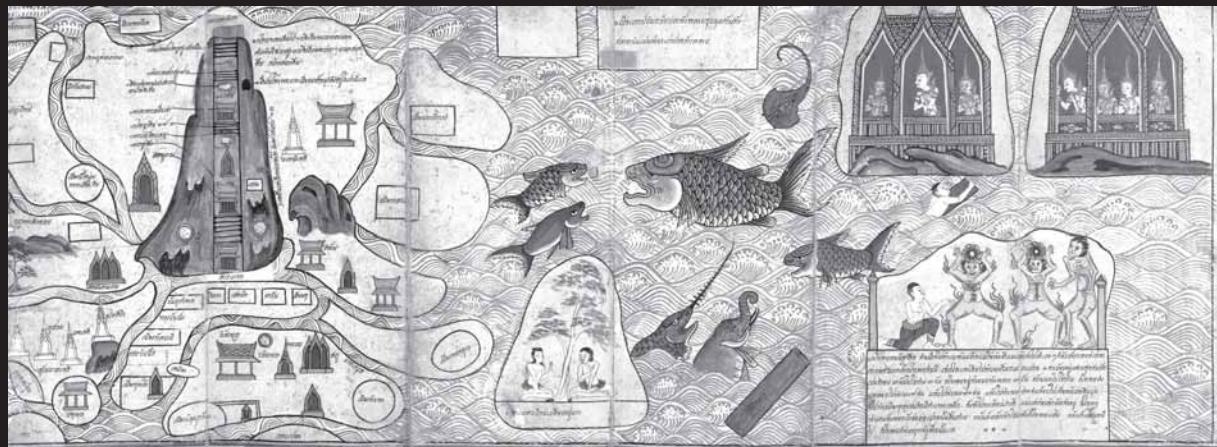
สุจิตต์ วงศ์เกศ | 99

ฝ่ายปูเจ้าหาวเรอเมยอหน้า
นั่งหลับตาเชื่อวิญญาณดีมาก
แล้วว่าภูปูเจ้าเข้าคริ
ทะเลน้ำไม่ใช่แควนแตนมนุษย์
ประกอบรแม่เหล็กก็มีมาก
ชื่อว่านาควารินทร์สินธุสมุทร
ผุ้งนาคมาอ่าด้วยไกครุฑ
ถ้ายังพยุดอยู่ที่นั่นจะมีภัย

“นาควารินทร์สินธุสมุทร” เป็นชื่อที่สุนทรภู่เอามาจากเกาะนาควารี หรือ Nicobar Islands อยู่กลางทะเลอันدامัน มีเกาะใหญ่น้อยจำนวนมากเรียงรายตามแนวเหนือใต้

แต่มีหมู่เกาะใหญ่และสำคัญ 2 หมู่ ยาวยาต่อเนื่องกันคือ หมู่เกาะอันدامัน (Andaman Islands) อยู่ตอนบน กับหมู่เกาะนิโคบาร์ (Nicobar Islands) อยู่ตอนล่าง (สมัย สังคมรามโลกครั้งที่ 2 ญี่ปุ่นยึดเป็นฐานทัพ แต่หลังสังคมตกเป็นเขตของอินเดีย จนถึงปัจจุบัน)

หมู่เกาะ 2 หมู่นี้อยู่บนเส้นทาง คอมนาคมการค้าสมัยโบราณระหว่างภูมิภาค อุษาคเนย์กับบ้านเมืองแถบตะวันตก คือ อินเดีย, ลังกา, ตะวันออกกลาง, และยุโรป จึงมีเอกสารกล่าวถึงเสมอๆ โดยเฉพาะ หมู่เกาะนิโคบาร์เป็นที่รู้จักกันในชื่อ “นาค



(ບນ) ແຜນທີ່ໂປຣະນະແສດຖານເມືອງທ່າງໆ ໃນປະເທດລັດກາແລະ
ນາທາສູງທ່ານເຕີຍ ມີເກາະນາຄວາງ (ກາພຈາກ ສນຸດກາພໄຕຄຽນີ ອນນັບ
ກຽງຄວ້ອຍຫຼາຍ-ອນນັບກຽງຮັນນຸ່ງ ເລີ່ມ 2, ກຽມກີບປາກ, 2542)

(ສ່າງ) ເກາະນາຄວາງ (ກາພຈາກ ສນຸດກາພໄຕຄຽນີ ອນນັບ
ກຽງຄວ້ອຍຫຼາຍ-ອນນັບກຽງຮັນນຸ່ງ ເລີ່ມ 1, ກຽມກີບປາກ, 2542)



วารี” และชื่ออื่นๆ ก็หลายชื่อ
เช่น “นิโคบาร์” เพียงมาจากชื่อ
“นาคavarะ” หมายถึงถินนาค หรืองู
หรือคนเปลี่ยนเป็นชื่อเรียกที่เหยียดคนพื้นเมือง
ลงเป็นสัตว์เลี้ยงคลาน

ในสมุดภาพไตรภูมิทำขึ้นตั้งแต่สมัย
กรุงศรีอยุธยา, กรุงธนบุรี, และยุคต้นกรุง
รัตนโกสินทร์ เขียนแนบท้ายระบุเมือง
ท่าชายฝั่งจนถึงลังกา ต้องมีชื่อและภาพ
“นาคavarี เกาะคนเปลี่ยน” ทุกฉบับ แสดง
ว่าเป็นสถานที่สำคัญระหว่างทางไปอินเดีย-
ลังกา และเป็นที่รู้จักกว้างขวางในหมู่
นักเดินเรือครั้งนั้น

สมัยปลายกรุงศรีอยุธยาในแผ่นดิน
พระเจ้าบรมโกศ มีคณะส่งฟ้าจากราชอาณา
จักรสยามเดินทางไปประดิษฐานสยามวงศ์
ในลังกา เมื่อ พ.ศ. 2298 ต้องไปทางเรืออ้อม
แหลมมลายผ่านเมืองมะละกา มีบันทึกอยู่
ในหนังสือ “เรื่องประดิษฐานพระส่งฟ้า
สยามวงศ์ในลังกาทวีป” (พระนิพนธ์
สมเด็จฯ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ) ว่า
ต้องผ่านเกาะอันดามันกับเกาะนาคavarีหรือ
นิโคบาร์ แล้วเล่าเรื่องเกาะนาคavarีไว้ด้วยว่า

“ครั้นถึงตรงปากถ้ำมะริดแล้วบ่าย
หน้าสำเภาไปข้างตะวันออก และหลีกเกาะ
อันหมันไปวัน 1 กับคืน 1 ถึงเกาะนาคavarี...”
“ในเกาะนั้นมีคนอยู่เป็นอันมาก แต่ว่าหาไม่

ข้าวกิน หาไม้ผ้านุ่งห่มไม่ ผู้หญิงนั่งนุ่ง
เปลือกไม้แต่พอปิดที่อายหน่อยหนึ่ง ผู้ชาย
นั่งเอาเชือกคาดเอวแล้วเอาผ้าเตี้ยวเท่า
ฝ่ามือห่อที่ความอ้ายไว้”

จากเอกสารนาคavarี สำเนากำปั่นแล่น
ไป 7 วัน 7 คืนก็มาถึง “ถนนพระราม” ซึ่ง
เป็นแนวทิ hin เชื่อมระหว่างอินเดียใต้(ทมิฬ)
กับลังกา(สิงหล)

ครั้นสมัยกรุงรัตนโกสินทร์แผ่นดิน
รัชกาลที่ 2 ก็ส่งพระส่งฟ้าไปลังกาอีกเมื่อ พ.ศ.
2357 (น่าสังสัยว่าคราวนี้จะมีสุนทรภูมิไปใน
ตอนตัวอย่าง) ให้พระส่งฟ้าอาศัยเรือค้าซังของ
พ่อค้าลงเรือที่คุณธานี เมืองตรัง ผ่านเกาะ
ยะหาเกาะถลาง แล้วไปเกาะนาคavarี
ใช้เวลา 6 วัน มีบันทึกดังนี้

“แลกเงินนาคavarีนั้น ผู้คนอยู่เป็น
อันมาก คนเหล่านั้นไม่กินข้าว กินแต่เพื่อก
มันและมากพร้าว ครั้นเห็นเรือเข้าไปใกล้
เกาะแล้ว ก็เอามีอภัยมากพร้าวกลัว
อ้อยลงมาแลกญา”

บันทึกของพระส่งฟ้าไปลังกาบังอก
อีกว่า “แลกเงินน้อยมีอยู่ใกล้เคียงเกาะ
นาคavarีที่แลกไปเห็นนั้นจะนับประมาณมีได้”
และนับเวลาตั้งแต่ออกจากเมืองตรัง 18 วัน
ก็ถึงเมืองลังกา แล้วบันทึกถึงคำบอกเล่า
เกี่ยวกับคนบนหมู่เกาะอันดามันว่า

“คนในเกาะนั้นกินคน ถ้าแล้วเรือซัด

เข้าไปเดิงที่นั่นแล้ว มันช่วยกันໄล่ยิ่งด้วยหน้าไม้ จับตัวได้เชือดเนื้อกินเป็นอาหาร อันนี้เป็นคำบอกเล่าหลายปากแล้ว ก็เห็นจะมีจริง แต่ไม่ได้เห็นด้วยจักษ์”

เรื่องมนุษย์กินคนคงมีหลายເກາະ ในนิราศลอนدونของหม่ออมราໂຫຍກීເຊີນ ໄວ້ວ່າ ທີ່ສຸມາຕຣາມີມນຸ່ມຍົກລົງ ສຸນທຽບຄູ່ຈຳ ໄດ້ຍືນເວັ້ງມີມນຸ່ມຍົກລົງຄອງຢູ່ຕາມໝູ່ເກາະຈາກคำບອກເລ່າຂອງໜ້າເວື່ອແລ້ວ ຈຶ່ງສ້າງຕົວລະຄຣ໌ ຂໍ້ອ “ເຈົ້າລະມານ” ຂຶ້ນມາ ແນ້ຈະໄມ້ໄດ້ກິນຄົນແຕ່ກິນຂອງສດຖາ ດວວ່າ ດັ່ງນີ້

ຝ່າຍລໍາຫົ່ງເລີ່ມລະມານສານຄື່ນ
ເມື່ອກພິບພື້ນເລື່ອມເທື່ອມໜັກພານາ
ໄນ້ກິນຂ້າວໜຸວິນທຽບກິນແຕ່ປລາ
ກິນຂ້າງມ້າສາຮັດສັຕ້ວນກົນເນື້ອ
ເຖິງເວລາຜ່າວິວິດເວາມືດເຊື້ອດ
ແລ້ວຄຸກເລືອດເຂົາສັກຫຼຸນອ່ອຍວ່ອຍແລ້ວ
ກັ້ນນັ້ນສັ້ມພຽມພລ່ານັ້ນປລາເຊື້ອ
ສ້າວເຄື່ອນເນື້ອດິບກິນລື້ນທຸກຄົນ

ເຈົ້າລະມານນີ້ “ກາງູຈາກພັນຢູ່” ວ່າ หมายถึงເຈົ້າທ່ານທີ່ເກາະລະມານ ບໍ່ໄວ້ສຸລະມານ ກີ່ຕື່ອເກາະນີໂຄບາຮ້ວ່ອນາຄວາມເຮັ້ນໜັ້ນເວັງ ຈະເຫັນວ່າ ຂໍອມູລຕຽງກັບບັນທຶກຂອງພຣະສົງໝີທີ່ພົບໝາວເກາະນາຄວາມ

ສຸນທຽບຢັງບຣຣຍາຮູປ່າງຫຼາດຂອງເຈົ້າລະມານໄວ້ອີກວ່າ “ເຫັນອອງຕີ່ທ້າວເຈົ້າລະມານ

ເໜີ່ອນມາຮ້າຍ” ແລະ “ຈຸມູກແຫລມແກ້ມແພບ ທີ່ກັບຟິນເລື່ອມ ດູ້ຫຼາເຫັ້ມຫາງູ້ຫັກແໜ້ອນຍັກເຊື່ງ” ຕ່ອມາທຳຄິກກັບພຣະວັກຍົມຄົນ ແລ້ວຖຸກຈັບໄດ້ ຈຶ່ງໃຫ້ເວົາໄປປ່ລ່ອຍເກາະ ເພຣະສຸນທຽບ ຄົງຮູ້ດີອູ່ແລ້ວວ່າໜ້າເກາະອັນດາມັນເປັນພວກ “ເກາະ” ທີ່ເປັນທີ່ຮູ້ຈັກກັນໃນປັຈຸບັນວ່າ “ໜ້າເລ” ພໍອອົງ “ໜ້ານໍ້າ” ຈຶ່ງກຳຫັດເວັ້ງໃຫ້ເວົາເຈົ້າລະມານໄປ “ປ່ລ່ອຍເສີຍທີ່ແດນເງາະຕາມເກາະເກີຍນ”

18.

ເກາະແກ້ວພິສດາຣ

ອຍ່ທະເລອັນດາມັນ ຕອນໄຕ
ໄປທາງສຸມາතຣາ, ຫວາ

ເກາະແກ້ວພິສດາຣໃນຈິນທາກາຮອງ
ສູນທຽບອູ່ທາງໄດ້ຂອງທະເລອັນດາມັນ ດ່ວນ
ລົງໄປທາງເກາະສຸມາතຣາກັບເກາະຫວາຂອງ
ອິນໂດນີເຊີຍ

ເນື່ອທ້າວສີລາຮຈຳເຈົ້າເນື່ອງພລິກກັບ
ລູກສາວເຄື່ອສຸວຽກນາມາລືດິມຣສຸມອູ່ກລາງ
ມາຫາສຸມຸທຣ(ອິນເດີຍ) ປູ້ເຈົ້າບອກທາງຮອດວ່າ
“ຈົງຕັດຄລື່ນຝຶ່ນໄປທີສອີສານ ຈະພບພານຜູ້
ວິເຄະຫໍາງແພທໄສຍ”

ເນື່ອມຸງໄປທາງທີສອີສານກີໄດ້ພບພະ
ຖາມເກາະແກ້ວພິສດາຣຈົງໆ ແສດງວ່າເກາະ
ແກ້ວພິສດາຣອູ່ໃນເຂົຫະທະເລອັນດາມັນ ຢ້ວຍ
ທີ່ໄດ້ທີ່ໜຶ່ງຂອງມາຫາສຸມຸທຣອິນເດີຍ

ໄມ່ໃໝ່ “ເກາະເສົມີດ” ໃນອ່າວໄທທີ່
ຈ. ຮະຍອງ ອຢ່າງທີ່ເຂົ້າໃຈກັນ
ທະເລອັນດາມັນໄມ້ໄດ້ມີເພີ່ມໜູ່ເກາະ



ນິໂຄບາຣ

ແພນທີ່ບໍລິເວັນເກາະແກ້ວພິສດາຣໃນພະຍັນນີ້ ອູ່ທະເລ
ອັນດາມັນ ຕອນໄຕ ມີທຸກໆເກາະນິໂຄບາຣ(ນາຄວາຮີ) ຕ່ອນື່ອງດັບໄປ
ເກາະສຸມາතຣາ, ເກາະຫວາ(ອິນໂດນີເຊີຍ)

นาคราเว แต่เมืองที่เก่าอันดามันและหมู่เกาะอื่นๆ เป็นพื้นที่ดีของตามแนวตั้งแต่พม่าลงไปถึงสูมาตราของอินโด네เซีย แม้จะเป็นของนางผีเสื้อสมุทร สุนทรภู่ก็กำหนดให้อยู่ในบริเวณนี้ด้วย

ปากคำนางเงือกบอกพระอภัยมณีระบุว่าบริเวณนี้มี “สำราญท่าทางเมืองลังกา เข้าแล่นนามีบ้างอยู่กลางป่า” แสดงว่าอยู่บนเส้นทางคมนาคมการค้า แล้วมี “เกาะแก้วพิสดาร” ของพระอาทิตย์ผู้วิเศษอยู่ด้วย จึงมีปากคำของนางเงือกบอกว่า “พวกเรื่อแตกแยกฝรั่งแล้วกฤษ ขึ้นเป็นศิษย์อยู่สำนักนั้นหนักหนา”

บนเกาะแก้วพิสดารในจินตนาการของสุนทรภู่มีศาลาราย, เสาหงส์, ภูเขา กระเบื้องลีเหลือง, ฯลฯ แล้วมีข้าว ดังกลอนตอนหนึ่งบอกว่า

อันเกาะแก้วพิสดารสถานนี้

โภชนาสาลีก์มีกม

แต่ครัวหลังครั้งสมุทรโคคุม

มาสร้างสมลิกชาสามารถ

ເຂອກໃຈໄວໃຈທີ່ມູນເຫັນພລວງ

គັນແຕກຮຽງອອກມາເລຳເປັນຂ້າວສາຮ

ໄດ້ສັບພື້ນຍືດອູ້ແຕ່ບູຮາຣານ

ຈົງຄິດອ່ານຫາເຄີຍມາເກື່ອງໄປ

เรื่อง “โภชนาสาลีก์มีกม” นี้ “กาญจน์

นาคพันธุ์” ໄດ້ສັບຄົນນິທານປັ້ນປາຂອງອິນໂດນີເຊີຍເກື່ອງກັບກຳນົດພັນຫຼຸ້ຂ້າວໃນເກະໜ້າ ເຂົ້າໃຈວ່າສຸນທຽບຮູ້ນິຍາຍປັ້ນປາຂອງໜ້ານີ້ດີ ຈຶ່ງສ່ວ່າງເຮືອງໃຫ້ເກະແກ້ວພິສດາຮມີຂ້າວເລື່ອຍົງຄົນຈຳນວນມາກຳໄດ້

ຂ້າວປລາອາຫາຣົນເກະແກ້ວພິສດາຮມື່ອດົມສົມບູຮົນນັ້ນ ມີທັ້ງຂ້າວເໜີຍວ, ຂ້າວເຈົ້າ, ຂ້າວຝ່າງ, ແລະ ຂ້າວໂພດ ມໍາຍຄວາມວ່າຄົນທີ່ອູ້ບ່ນເກະນີ້ໄມ້ໄດ້ກິນເຝື້ອກິນມັນເໜື່ອນພວກອັນດາມັນກັບພວກນາຄາວາ

19.

เมืองพลีก

คือ 笪良 “จังซีลอน”

จ. ภูเก็ต

เมืองพลีก เป็นเมืองสำคัญ “คุรัก-คู่แคน-คู่ส่งคราม” กับเมืองลังกาตลอดเรื่องพระอภัยมณี

กล่าวอีกอย่างหนึ่งว่า เรื่องพระอภัยมณี ถ้าคือการณ์พิพาระห่วงเมืองพลีก กับเมืองลังกา อญ্তตรังข้ามกันทางทะเล อันดามัน มีบอกไว้วตอนฝ่ายลังกาจะยกกองทัพไปตีเมืองพลีก ดังนี้

ฝ่ายลังกาฝ่าวังอู่ทหลังถนน

พอพักพลฝึกหการชายสานาม

ออกจากฝ่าวังวนถนนพระราม

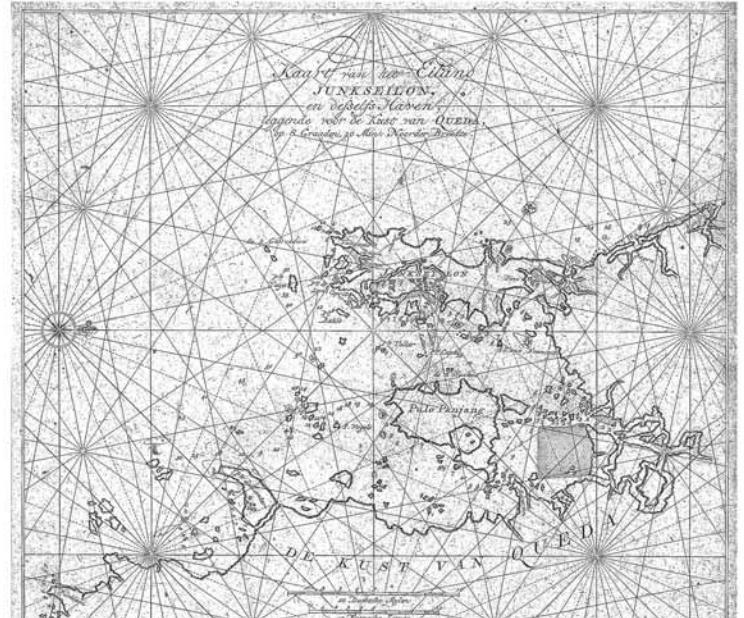
แล้วยกข้ามฟากมาลิบห้าคืน

ถึงเขตคุ้งกรุงเมืองพลีกนักประหลาด

ไม่เห็นคาดตระเวนแขวงมาเข็งชื่น

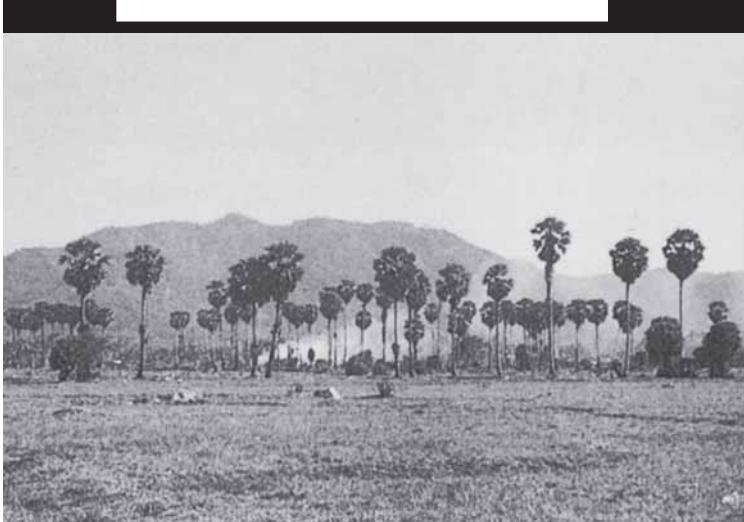
เข้าปากน้ำสำคัญให้ลื้นปืน

เสียงปิงปังดังครึ่นทั้งธารณี



(บน) แผนที่ภูเก็ตเกาะจังชีลอน และชายฝั่งเคหาท์ (ทางขวาคือทิศเหนือ) วาดโดย Joannes van Keulen พิมพ์ในปั้นสเทอร์ตัน เมื่อปี พ.ศ. 2296 (ภาพจาก สำเดลชั้นความมั่น อาภยธรรมความสมุทรสยาม โดย ปิงค์ส์สวัสดิ์ อัมรันนันท์, กรุงเทพฯ : Amulet Production, 2545)

(ล่าง) สมรภูมิศึกษาดง ที่ ต. เทพกระษัตรีและ ต. เชิงทะเล อ. 笪良 จ. ภูเก็ต ที่สุนทรภู่วันดู ได้ยกเหตุการณ์นี้มาดองไว้ ในพระอภัยมณี (ภาพจาก สารานุกรมวัฒนธรรมไทย ภาคใต้ เล่ม 12, กรุงเทพฯ : มูลนิธิสารานุกรมวัฒนธรรมไทย นานาชาติไทย พานิชย์, 2542)



ตรงที่บอกว่า “ยกข้ามฟาก” จากถนนพระราม (ระหว่างอินเดีย-ลังกา) ย่อมหมายถึงข้ามทะเลอันดามัน แสดงว่าเมืองผลึกอยู่ต่างข้ามถนนพระราม

ในทางกลับกันเมื่อนางสุวรรณมาลี มีใบบอกรเมืองจักรกับเมืองการะเกดซึ่งอยู่ในละแวกเดียวกัน ให้ยกกองทัพไปลังกา ก็ระบุว่า “ให้รีบตามข้ามผ่านไปลังกา”-“กีธิงฟาก ผ่านลังกาทำสัมภารา”

ฝั่งตรงข้ามลังกาโดยประมาณก็คือ บริเวณที่ทุกวันนี้เป็นเกาะ จ.ภูเก็ต แต่ในสมัย สุนทรภู่ยังเรียก “เมืองตลาด”

สุนทรภู่บรรยายเมืองผลึกไว้ว่า

จะกล่าวเรื่องเมืองผลึกราชฐาน
ป้อมปราการเชิงเทินล้วนเนินผา
ชั้มกวางบานบังใบเสมอ
ล้วนศิลปะเลื่อมลายดูพระราชนรร
มีปราสาทสูงเยี่ยมชั้นเทียมเหมฆ
อดิเรกธุ่งฟ้าเวหาหรา
นกศุกแสงแก้วดูแวงวาว
ดังดวงดาวเด่นกระจ่างอยู่กลางวัน
พระโรงธารชานทักต้านนักแก้ว
แต่ล้วนแล้วด้วยมุกดานาฬนัง
ทั้งสือเข้าเงินทองสินสองคลัง
ก้มคึ้งอึ่งกัวว่าทุกชาติ
อันไพรฟ้าประชานอโกลันดาม
นิคมความประทุมล้วนเศรษฐี

ทั้งให้ราพฤฒามาตรราชก์

ชาวบุรีเรืองรื่นทุกคืนวัน

อันที่จริงการบรรยายบ้านเมืองเอกในนิยายอย่างเมืองผลึกนี้เป็น “ขันบ” ที่สืบมาแต่ยุคก่อนๆ ฉะนั้นไม่อาจยึดเป็น “จริง” ได้ ทั้งหมด เช่น ปราสาท, ราชวัง, นกศุก, พระโรงธารฯลฯ รวมทั้ง “ชาวบุรีเรืองรื่นทุกคืนวัน” แต่กลอนที่ว่า “ป้อมปราการเชิงเทินล้วนเนินผา”-“ล้วนศิลปะเลื่อมลายดูพระราชนรร”-“แต่ล้วนแล้วด้วยมุกดานาฬนัง” พยายามสะท้อนความเป็นเมืองที่ชื่อ “ผลึก” ซึ่งตรงกับธรรมชาติของเมืองตลาด

สุนทรภู่ไม่เคยเดินทางท่องเที่ยวไปแถบชายทะเลตะวันตกถึงเมืองตลาด แต่ “ลูกคิษย์” สุนทรภู่เคยไปคือนายมี หรือ “เสเมียนมี” ที่มีบรรดาศักดิ์ หมื่นพรหมสม พัตสร แล้วเขียนนิราศไว้เล่มหนึ่งคือ นิราศฉลาง (ฉลาง คือตลาด) บรรยายสภาพของเมืองตลาดสมัยนั้น ทำให้สุนทรภู่รู้จักแล้วเก็บมาจินตนาการสร้างเรื่องเมืองผลึก

นิราศฉลางยังบรรยายชายหาดเมืองตลาดอย่างลงตัวว่า “ผลึก” ว่า

มีพื้นทรายชายหาดสะอาดเลื่อน

เป็นที่เตียนเบื้องขวาเป็นป่าสน

มีเบี้ยทองพรอยพระลายขอบกล

ระคนปักกรุดทรายชายชลา

ทั้งเบี้ยจั่นเบื้อไทยูกใหญ่น้อย
มากกว่าข้อไก่และนูนหนา
มีทั้งเบี้ยประหลาดสะอดตา
ตามคาดติดสีดำงักกัน
บ้างก็แดงแดงก้าดังน้ำฝน
บ้างดำดำพราวพรายลายข้น
บ้างก็เหลืองเหลืองติดสีจันทร์
ประหลาดพรรรณพิศคูน้ำชุม
มีหอยลังซองสูงคักก็หักขันวัว
สารพัดของตีก็มีตอน
มีตัวมุกสุกใสไข่กลมกลม
ในย่านยมนานั้นอ่าพันมี
ถูกคลื่นจัดชัดสำคัญหัดกว้าง
เข้าเกยค้างกลืนเหมือนเหมือนเข่นดี
ครั้นแท้ห้อมกลืนรสมุดราด
เมื่อเป็นสีสวยงามอ่าพันทอง
พีดพลางเดินพลางมากกลางหาด
เลือบลีลาคริมสมุทรก็สุดหอมง
เป็นกรุดกรายพรายแพรวเป็นแก้วกอง
คิดถึงน้องนึกตรมระบบใจ

นอกจากความงามตามธรรมชาติแล้ว
ยังมีเรื่องอื่นๆ อีก เช่น การค้าและการเมือง
ของชายทะเลด้านตะวันตกที่สุนทรร្សประมวล
เข้าไว้ด้วย

เหตุการณ์สำคัญอันเป็นที่รู้อยู่ทั่วโลก
คือ “ศึกกลาง” ที่พม่ายกกองทัพมาตีเมือง

ถลางครัวส่งครามเก้าห้าพสมัยรัชกาลที่ 1
แล้วเชื่อกันว่าสุนทรร្សยกເອາຫດุการณ์นี้ไป
ใส่จากศึกเก้าห้าพตีเมืองผลึก ดังกลอนว่า

เมืองมะหุ่งกรุงเด่นกุ wen ลาวด
เมืองวิลาสิวิลยาชาวดี
ถึงเมืองเวียงแกะเว้าลำปะສີ
จะชิงตีเมืองผลึกเป็นศึกรุ่น

เรารู้จากด้วยแล้วว่าเมืองผลึกอยู่
ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือของเกาะแก้ว
พิสدار ดังคำบอกของฤๅษีว่า “อันกรุงไกร
ไปทางทิศอีสาน แสนกันดารสารพัดจะขัด
ขวาง” เพราะมีคลื่นลมหนักหนาสาหัสซึ่ง
เป็นที่รู้กันอยู่แล้วในหมู่นักเดินเรือ

เมื่อเรือจะออกจากเกาะแก้วพิสدار
นายเรือจึงตั้งเข็มทิศไปทางอีสาน

พากพหลพนิกรถอนสมอ
บ้างขันชื่อชวนกันเข้าขันกัวน
ฝ่ายฝรั่งตั้งเข็มตีมำนาญ
หมายอิสานสำคัญเป็นมั่นคง

ถ้าเกาะแก้วพิสدارอยู่แต่หนึ่ง
เกาะสูมาตรา(ของอินโดนีเซีย) เมืองผลึก
ก็จะอยู่ทางทิศอีสานตรงตำแหน่งเมืองถลาง
หรือเกาะภูเก็ตพอดี